

Bente Imerslund har brukt åtte år på å få ferdig boka *Kvenske personnavn i Nordreisa*.
Foto: Ottar Fyllingsnes

Tilnamn – ei kulturell skattkiste

– Ein kven i Nordreisa kunne ha mange tilnamn. Eg har hørt om ein med åttel!

SPRÅK

OTTAR FYLLINGSNES

ottar@dagogtid.no

Det fortel Bente Imerslund, forfattar av den storslegne boka *Kvenske personnavn i Nordreisa*. Lissan Jussan Jussa, Sifferin Pekan Asväiki og noen tusen andre, som Nordreisa kommune gjev ut i desse dagar.

Bente Imerslund er filolog med finsk hovudfag og lærar ved den vidaregåande skulen i Nordreisa. I åtte år har ho arbeidd med namneprosjektet, som har fått økonomisk støtte frå ei rekke instansar. Tidlegare har ho stått bak boka *Finske stedsnavn i Nordreisa* med om lag 1650 namn.

– Nordreisa kommune har om lag 5000 innbyggjarar, og i dei fleste delar av kommunen er ein stor del av folket kvenar. Det var mange som kunne kvensk då eg kom til Nordreisa for tretti år sidan, men i dag er det ikkje så mange. Det er helst dei som er over åtti år, som kan snakka

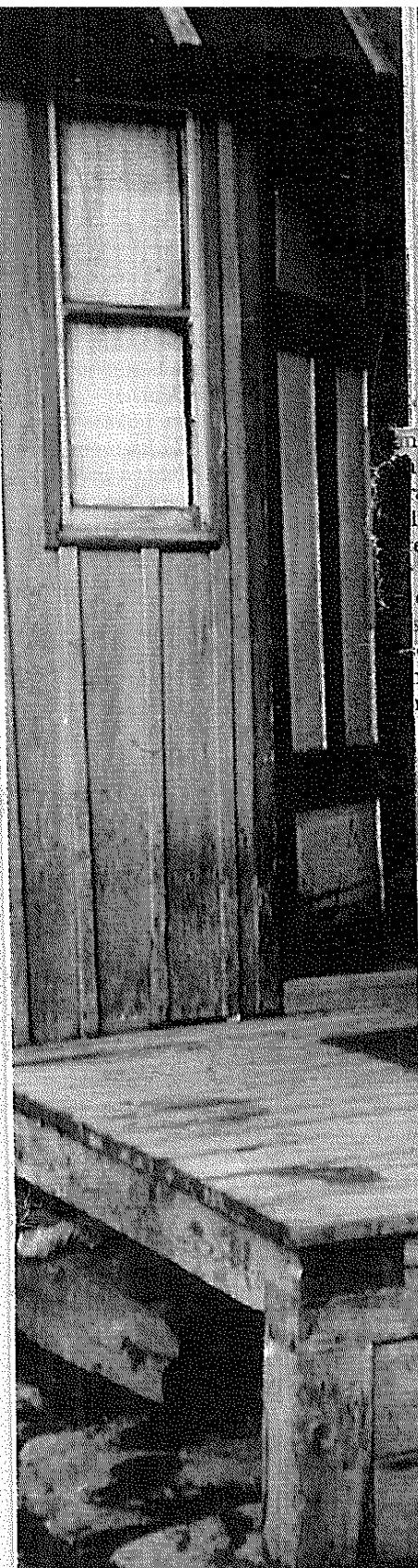
språket skikkeleg, og det vert stadig færre.

HARD FORNORSKING

I 2005 vart kvensk godkjent som eit eige språk, og i fjor vart Kvensk språkråd skipa. På ulike felt vert det arbeidd for å styrkja kvensk her i landet, og den nye boka er eit viktig bidrag i den kvenske kulturhistoria. Frå tidleg på 1700-talet kom det mange kvenar til Nordreisa, og i år 1900 var om lag ein tredjedel av folkesetnaden – om lag 500 – kvenar.

På 1800-talet vart det eit stadig sterkare krav om å brukha norsk i skulen. I 1888 kom det ei lov om at berre svenskar og nordmenn kunne skaffa seg eigedom her i landet. For å verta innbyggjar i Noreg måtte ein kunna gjera greie for seg på norsk. På det viset greidde ein å demma opp for den finske innvandringa.

I Nordreisa skjedde det ei knallhard fornorsking. Ingen opphavleg finske slektsnamn overlevde fornorskinga. Mange informantar har fortalt korleis

Sitjande: Karoline Hansen i 1948, kalla Essan Karulina, med

sonen Hans Johansen, kalla Essan Hansi, og dottera Johanna Fossvoll, kalla Essan Jussan Juhanna eller kort og godt Essa-Johanna.

Fotografi frå boka

familien deira vart tvinga til å ta eit norsk namn.

I 1880 skulle undervisninga gå føre seg på norsk. Samisk og finsk var berre hjelpespråk. Lærarane fekk instruks om at berre dei som kunne norsk, kunne verta konfirmerete. Dei som ikkje var konfirmerete, fekk ikkje lov til å gifta seg eller å døypa barn. Dei kunne til og med verta melde til lensmannen for ikkje å vera konfirmerete, fortalte Harald og Kaisa Lindback i eit føredrag i fjar.

Men Bente Imerslund kjenner til ein gut som vart konfirmsert endå han ikkje kunne norsk.

– Han var svært fargerik, og det finst mange sanne historier om han. Då han var til overhøring, var ikkje språket det viktigaste, men at han kunne bibelhistoria. Han var ein skogens mann og snakka ivrig om naturen under overhøringa. Læraren ville hjelpe guten og sa til den tilreisande presten, som ikkje kunne eit ord finsk, at guten kunne si bibelhistorie på rams. Slik greidde dei å lura presten.

FLORA AV TILNAMN

Bente Imerslund fortel at skikken med å gje folk tilnamn har vore svært utbreidd i Nordreisa. Ein viktig grunn til det er at folk som kom frå Sverige eller Finland, ikkje hadde noko slektsnamn.

– I ein syskenflokk på tolv kunne fire verta kalla etter mor, fem etter far, to etter bestefar, åtte etter garden, to etter grenda, tre etter arbeidet dei dreiv med, fire etter meir eller mindre flatrande eigenskaper dei hadde og to etter meir eller mindre heldig utsjånad. Dei to yngste hadde ikkje tilnamn, men dei fem

døtrene fekk tilnamn då dei gifta seg. Fire fekk tilnamn etter mannen, tre etter garden og ei etter svigermor. Det vart 38 namn og berre 12 personar, men dette var vanleg. Somme personar kunne ha opptil åtte tilnamn, fortel Imerslund i den nye boka.

omgang, for i dødsannonsen stod det berre Peder Johansen. Bygda hadde eit halvt dusin Peder Johansen, men Noreg hadde truleg berre ein Sifferin Pekka. Tilnamna er vanlegvis ikkje med verken i folketeljinga eller kyrkjeboka.

Difor har eg måttå ty til munnlege kjelder for å få dei fram.

Bente Imerslund fortel at i ein barneflokk kunne til dømes dei tre eldste ha tilnamn, men ikkje dei sju yngste. Årsaka til det er at skikken har vorte svekt, og i dag

– Det er for lengst slutt med å

gje kvenane tilnamn i Nordreisa. Den yngste med tilnamn som eg

veit om, er i trettiåra.

Vanlegvis er det andre enn personen sjølv som gjev han tilnamn, og personen kjenner ikkje alltid tilnamnet sitt. Somme

gonger kan tilnamnet vera negativt eller verka negativt, og då har eg valt å kutta det ut. Til dømes hadde Sonta-Liisa namnet sitt etter

leg. Det kom av at ho vaska møkk i fjøsa til andre.

DØYR UT

På dei åtte åra Imerslund har drive med innsamling, har ho intervjuat 156 reisværingar om kva kvenske personnamn folk brukar om sambygdingane sine – både nolevande og døde. I tillegg har fleire hundre andre personar kome med opplysningar.

– Mange av dei som eg intervjuat, var eldre folk. Då me lanserte boka for eit par veker sidan, var om lag tjue av dei beste informantane inviterte, medan 33 av

dei andre ikkje lever lenger. Det var med andre ord på høg tid at dette innsamlingsarbeidet vart gjort.

Kvenske personnamn i Nordreisa er utan tvil med på å synleggjera og identifisera dei kvenske anane våre. Kvensk har no fått ei heilt anna betydning for meg. Finsk er eit språk, men kvensk er noko meir. Kvensk er lokalhistorier, namnetradisjonar og kulturforståing, seier Bente Imerslund.